

Büki Attila

FEKETE KÉP

Kerstin Spechtnek

A roncs autóra,
 mely az út menti
 teknősbékát formázza,
 süt a hold.
 Csempészeid,
 a raklapokra dobott
 vendégmunkások
 holtukban is beszélnek,
 mintha munkaadóik
 fóliasátra alatt
 görnyedve szólnának
 az elveszített Afrikáról,
 bűnük vércseppjeiről,
 mely testükön piros folt.
 Beszélnek sosem volt javaikról,
 de nem hallja őket
 semmilyen földi hatalom
 se tegnap, se most.
 Villognak fölöttük
 fényképezőgépek,
 készülnek sajtófotók
 s újságok betűibe feketedő szavak.
 De hol vannak lemészárlóik?
 Ők miért nem beszélnek?
 Hagyd békén halottaidat!
 Az idegen föld súlya
 eddig is nehéz volt testüknek
 a fóliasátrak alatt.

Vár, 2013/2.

■ Büki Attila 1948-ban született Szombathelyen. Verset és drámát is ír.

Papp Sándor Zsigmond

KAREL GOTT AZ ELBA VIZÉBEN

Bár a sajtótörténeti szakkönyvek másként tudják, valójában Talpó György géplakatos volt a világ első paparazzója.

Életműve, melyet nem győzött mutogatni a szoba-konyhába beeső, alkalmi látogatóknak, az ággal szemközti falon kapott helyet. Mert így, ha felébredt, tekintete egyből arra az ijedt arcú, félmeztelen férfira eshetett, aki bocsánatkérő, esetlen mozdulattal próbálta eltakarni horpadt ágyékát. Körülötte a nyár harsogó, ám a celluloid olcsósága miatt kissé rozsdás, kedvetlenné exponált színei, háta mögött az Elba fodrozódik pikkelyszürkén. A férfi nemrég kászálódhatott ki a vízből, még megtörölközni sem volt ideje. Ha tovább nagyítanánk a képet, látnánk a libabőrös hajlatokat, a patakokká összeálló vízcseppeket, a meglepetéstől eltorzult vonások mélyét: mindazt, ahová már a művészet sem érhet el. A valóságot látnánk a maga pőre mivoltában, smink nélkül, tomboló közönség nélkül, ahogy azt Isten szabad idejében kifundálta.

A férfi a képen, erősítette meg Talpó a kételkedőkben a gyanút, bizony Kelet Sinatrája. Prága legfőbb exportkincse. A szombat esti tévés revük kihagyhatatlan csillaga. Vagyis Karel Gott maga.

Minden akkor kezdődött, amikor Talpó délidőben épp kitunkolta a pörköltés lábos maradék saftját. Igaz, némileg kedvetlenül, mert nem bírta azt a habszivacsot, amit kenyér gyanánt árultak a boltokban. Az ablak párkányára odakészítette a fürdőkádat is megjárt Sokolt, amit egy könyvvel még ki is kellett támasztani, hogy némi sértett sercegés után magabiztosan álljon rá a Kossuth sávjára, ahol ebben az órában a hallgatók kívánságait teljesítették. A rutinosabbak már tudták, hogy mikor fog szavalni elnyújtott, panaszos hangján Latinovits, mikor jön a Lila orchideák, amelynek első taktusaira a trafikos Horváth Marika szeméből mintegy gombnyomásra peregni kezdtek a könnyek, és mikor lesz végre valami használható, külföldi tánczene, amire a magnósok várnak a környéken, hogy legyen mit bömböltetni a szüreti bálon.

Talpó György nem várt és nem is kért semmit. Az ő fülében semmi se különböztette meg Elvis Presleyt Korda Györgytől: egyik sem volt több, mint rafinált, a csendet alig elviselhetőbbé tévő zajtömeg. De azon a májusi délutánon valami megbolygatta a rendet. A bekonferált, kel-

lemes férfihang csakhamar betöltötte a szoba-konyha minden zugát. Finom és színes hártaként telepedett rá az önnön magányukba bele-savanyodott bútorokra, furakodott be a parketta réseibe, mintha csak morzsák és letört ceruzahegyek után kutakodna. A dallam, amelyre Talpó azóta sem talált megfelelő szavakat, pillanatok alatt elfeledtette a szájpaddására tapadt pörkölt utóízét, a konyha mindig olajos, mindig tömött szagát, megremegtette a kültelekre borult halszürke délutánt. És még másnap is elviselhetővé tette a fűrófejek sípoló szopránjait, hiszen ki ne tudná, hogy elhagyott, kielégítetlen nők panaszkodnak a vasban, magába szívta a nyolc óra utáni lelkes kocsmabűzt, a torkát kaparó keverteket. Csoda volt, mert csodának kellett történnie.

Magának való, vékonybélű ember volt Talpó György, aki hamarabb találta meg a szót a veteményesében termett zöldségekkel, mint bárki-vel a telepen. Ott is látták a legtöbben, azon az alig öt négyzetméteren, amit a ládagyár gazos telkéből hasított ki magának művelésre. Az ilyesmit senki sem tette szóvá. Ha fel is írta a körzetis, hamar elkeveredett a papír. Épp akkor, amikor a retek, a hagyma és a paradicsom is beérett, s már el lehetett vinni belőle egy-egy szatyorról. Aki akkoriban nem ügyeskedett valahogy, az bérletet válthatott a koplalásra. A szocialista fogyókúrára, ahogy azt a telepen hívták, mert tényleg nem akadt egy kövér ember se az egész negyedben a Horea úttól a Kisakács közig, ahol a menetrend szerinti fordult meg köhögve. Ahogy a géplakatos az estébe hajló tavaszi délutánonként ide-oda hajlongott azon a zsebkendőnyi részen, egészen olyan volt, mintha saját magát ültette volna el. Egy túl nagyra nőtt paszulykóró, semmi több. Az ilyen embertől már a tulajdon anyja se várja el, hogy megnyerje a Ki mit tudot.

Ómálédi kárnávól, mämterááád, mämterááááád, dúdolta pár hét múlva Talpó az ebédszünet alatt, miközben ujjai, szinte maguktól, a ritmust dobolták a viaszosvásznon. Tehette, mert a trafikos fia némi ügyeskedés és megfontolt fenyegetés hatására elcserélte az egykor nászajándékként kapott, kihúzható kanapét a Horea úti ócskasoron, és a beszerzett, alig lehurbolt Tesla magnóra egymás után feljátszotta a kért nótát. Már az NDK-s magnószalag, az ORWO is úgy sustorgott, mert a szélei minden gondoskodás ellenére folyton kitüremkedtek az orsóból, mintha valami saját dalt játszana a szerkezet. Nem kevésbé panaszosat és sokatmondót, mint Horváthné szerelemtől elázott orchideái. Talán a korábban letörölt énekesek panaszos hangjai törtek elő ebben a surrogásban, ahogy a falak is őriznek valamit a szobában megfordult látogatók gesztusaiból.

Úgy érezte, most már, így az ötven felé ért valamit a női lélekből. Legalábbis meg tudja érteni a trafikosné könnyeit, a lemondó mozdulatot, ahogy kézfejjével letörli őket. Óvatosan, hogy ne legyen nyomdafestékes az arca, mert a hajnali friss, tapadós újság sosem tud egészen kiszáradni azon a nyirkos helyen, a Trandafirilor sugárút beugrójában. Horváthné ujjbegyei ezért folyton feketék voltak, mintha legalábbis rabosítás után állt volna be a pult mögé. S talán ezek a sötét ujjak, és nem ellenőrizhetetlen érzelmi kitörései tehetek arról, hogy kevesebb újságot és Snagovot adott el, mint a főtérick. Mert így már jobban megkapaszkodhattak azok a híresztelések, miszerint Horváthné nemhiába van egyedül. Egykori férjét a Szamosból húzták ki felpuffadva, gyanús foltokkal a nyaka körül, vagy talán a környékbeli konténerekből szedgették össze a végtagjait, mint ahogy az is hihető volt, hogy Horváthné igazából felforgató elem, idealista lázadó, akivel nem jó mutatkozni, de minimum nem ad vissza rendesen.

Talpó György mégis szívesen hallgatta Horváthné asztmás szuszogását a sporthírek fölött. Addig sem otthon ült. Meghallgatta a dohogást is, hogy igazából nem ebben a nedves odúban, hanem a sétatéri kioszkban lenne a helye, hiszen mindig is kiváló tanuló volt, egyszer az anyagismeret-tanára még a nyílt színen is megdicsérte, és csak utána hívta föl magához. Ami nagy különbség. Másokkal ez rendszerint fordítva esett meg: Lungu több alkalmi látogatás után préselt ki magából valamilyen szerény, fogai közt szűrt elismerést, aztán évharmad végére úgyis kihozott mindenkit jelesre, mert utált átlagot számítani.

– Ott, a sétatéren – ismételte meg, ábrándosan kapkodva a levegő után –, ott lenne a helyem. Friss levegőn. Fák és virágok közt.

– Mért, az nem virág? – bökött Talpó a nő mögé, ahol a falon sűrűn burjánzott a penész.

– Hát ha ez magának virág, akkor maga is annyira férfi, mint én!

Igen, talán ez volt a mélypont a kapcsolatukban. De Talpó ma már ezt is meg tudja érteni. Persze fáj neki a megjegyzés, hogy úgy mondja, felébresztette addigi szendergéséből. Még arra is rávette, hogy előtúrja a ki tudja hány éve kapott karácsonyi ajándékát, a borotválkozás utáni kenőcsöt vagy mit, ami édeskés szagot kölcsönzött cserzett bőrének. És arra is ügyelt egy ideig, hogy reggel a tisztább ruháját vegye föl, ne azt, amiben elaludt a tévé előtt. De volt ennek az igyekezetnek valami lejárt íze, ahogy a kenőcsnek is, mert csak átmeneti sikereket ért el Horváth Marikánál, ha egyáltalán sikernek lehetett nevezni azt a pár másodpercnyi csöndes elidőzést, ahogy végigmérte a saját magához

képest már-már ünnepi díszben megjelent géplakatost. Végigmérte, és nem szólt semmit.

Az igazi ébredés mégsem ez volt, hanem a Lady Karnaval.

Könnyebb volt vele átvészelni a délutánokat.

Surrogott az orsó, és megszakítás nélkül csaknem ötven percig játszott a aranytorkú prágai énekes slágerét. Talpó sok mindenre rájött ez idő alatt. Például arra, hogy mennyire figyelmetlen ember is ő valójában. Nem rosszindulatból, hanem csak ilyen a természete. Nem vett észre sem elvont, sem konkrét dolgokat. A gyárban még figyelt, mert az esztergapad nem játék, de azután mintha kihúzták volna a konnektorból. Nem vette észre annak idején Margit vészjeleit sem, de azt se, hogy kihült a fürdővíze, kifolyt a kotyogó barna leve a sparherdre, vagy elfogyott a gyufa, és azt sem, hogy Margit ilyenkor már szótlánul veszi a kabátját, s amikor visszajön, pia- és ondószaga van, mintha magára húzta volna a Három nefelejcsot, pultostul, törzsvendégestül.

Ami kihült, nem kell erőltetni. Meg különben is, Talpó mindig úgy képzelte, hogy két ember között nem a fecsegés, hanem a csönd oldja meg a dolgokat.

A csönd majd kijárja és elrendezi, ahogy ő is járta a hivatalokat, ahogy beállt a sorba, alkudozott ellenőrrel és kalapos gáborcigánnyal, hogy hány lábast kér a lejárt sarkú félcipőkért, melynek felsőrésze már majdnem olasz bőr. Ahogy tízlejest csúsztatott a kabinosnak, hogy a termámvizes bazinból visszatérve jobb törülközőt kapjon, mint amit otthagyt. Kis győzelmekkel haladt előre, de ezeket mind idegen pályán érte el. Az otthoni csönd viszont a nyomába se ért ezeknek a győzelmeknek. Az otthoni csönd olyan volt, mint ő: félszeg és izzadságszagú.

Talpó három hónap után már szentül meg volt győződve arról, hogy ez a keserédes, velőig bizsergető dallam voltaképpen az ő lelkéből szakadt ki, és hogy enélkül már réges-rég a folyóba ölte volna magát. Ez az önfeledt, a refrén végére mintegy lezárásként odacsempészett *sálálálálálálál* kárpótolta az elmaradt utazásokat, a meg nem született gyerekeket, a tizennégy év házasság után megszökött Margitot és az ő enervált teljesítményét az ágyban, amikkel azért mégis illő volt eldicsekedni néhány deci után.

Még az is megfordult a fejében, hogy valakivel lefordítja a szöveget. Valaki csak érti ezt a szép és titokzatos nyelvet. De a trafikos fia csak egy bolgár rovarirtót tudott felhajtani a telepen, aki csak ugyanazt a néhány orosz szót ismételtette: gyevocska és bljagy, ráadásul olyan undorral, ami sehogy sem illett a karneválhoz.

– Nem, nem – ingatta a fejét Talpó. – Ez valami más. Ez... ez...
– hosszan kereste a szót – ez valami nemesebb.

– Volt maga katona? – kérdezte váratlanul a bolgár, aki ülve még magasabb volt a géplakatosnál.

– Felmentettek.

– És még maga énekel...

S mintha a másik csak egy rossz íz lenne a nyelvén, beleköpött a vodkás poharába. Az élet persze igazságos, az egykor diplomatákat furikázó bolgár másnap hajnalban, amikor hazafelé tartott a Nefelejcsből, nem vette észre az elmozdított csatornafedelet. A vaksötétben a telepre beszőkött rókák marakodásának hitték az ordításait. Reggel húzták ki a kanálisból, de akkor már tiszta lila volt a lába. A megyeszékhelyi poliklinikán vágták le, tőből, mert úgy már több baja nem lesz vele.

Innen tudta Talpó, hogy a dal igazából vigyáz rá.

És már a fordítás sem volt fontos. Igazából már segítség nélkül is tudta, hogy miről szól. Nagyvilágiság és remény, kellem és megbocsátás csendült fel benne. Csupa olyasmi, amiket a fodrásznál azok a kifakult, számarfüles nyugati divatlapok árasztanak magukból. Az volt ez a dallam, ami Talpó sohasem lehetett. Önfeledt, mindig viccmondásra kész jampec, aki úgy siklik át az életen, akár egy vitorláshajó a velencei kikötő vizén. Egy kalandor az eltűnt inka birodalom nyomában, de minimum egy olyan férfi, aki legalább annyira ismeri a tangó lépéseit, hogy az özvegy trafikosné az üzemi bál után csakhamar magához édesgesse, és ott, a lakótelepi hálószobában szuszogva, izzadtan hozzásegítse ahhoz, amit egyedül már nagyon unt, és nem is nagyon élvezett. Az az erő volt, ami egyből a bőre alá bújt, és forgatta, pörgette megállíthatatlanul.

Nem is nagyon tudott másként viselkedni ezután, csak mint egy rajongó. Egy megszállott.

Posztereket és plakátokat vett szinte kétszeres áron a gyárlátogatásra érkezett jugoszláv és magyar turistáktól, amikor mások lyukacsos majókat és ágyterítőket cseréltek mosószerre és delikátra. Akkor már egy olajfoltos, kék füzetbe vezette be, hogy mikor és melyik adón csendült fel a Karnaval, ki mit mondott Karel Gottról a buszmegállóban, ahol épp a fennálló rendszer visszásságai kerültek szóba. Egyszer még holmi feljelentést is megfogalmazott, de a szervek nem tudtak mit kezdeni az éberségével, hiszen Karel Gottot anyázní, a cseh sztálinizmus burkolt termékének nevezni még nem számít felforgató tevékenységnek.

Ha Horváthné idejében nem hozza vissza a földre, egy nap talán be-sűgöként ébred. De azon a hajnalon, amikor bőrükön egymás dermedt

nedveivel feküdtek az épphogy megvetett ágyon, cseppet sem gondolván arra, hogy mit hoz a jövő, mert mit is hozhatna, akkor Horváthné a maga letűdözött, szétmárt hangján mesélni kezdett magáról. Ahogy még eddig senkinek. Arról beszélt, hogy igazából mennyire örül annak, hogy már az ő idejében eljön a világvége. A várva várt összeomlás. Mert akkor nem úgy kell majd meghalnia, ahogy az anyjának, a saját szarában, mert a nővér még az ötvenes ellenére se nézett rá. Gyenge az orra, ezt mondta. És úgy higgye el, Gyuri, hogy ezt ő meg is érti, mert az ő orra is utálja a szart meg a gennyet, de most ebből gyúrnak mindent, örömet és bánatot. És ehhez kell alkalmazkodni. S nagyon jó lenne, ha abba hagyná már ezt a Karel Gott-féle marhaságot, mert egy férfihez jobban illik, ha átlát a dolgokon, mert az a pojáca sem egy hűs-
vér ember, hanem csupán propaganda. Egy matrjoszkababa a maga ragacos hangjával.

Talpó György akkor ütött meg életében először egy nőt.

Talán ha Margittal is így indít, messzebbre jutottak volna. Talán nem kezd el négy év után a vágyairól mesélni, nem követel nagyobb lakást, több törődést, mint ahogy azt sem próbálja bemesélni neki, hogy az igazi paszulylevest rántás nélkül is meg lehet főzni. Amikor Horváthné akkurátusan letörölte az arcáról a vért, Talpó már tudta, hogy ezt virággal sem lehet helyrehozni. Ehhez komolyabb kell. Pucosabb. Amit a sétatéri trafikosoknak is el lehet mesélni. A csehszlovák társasutat az üzemi faliújság hirdetései között találta. Indulás előtt a sarki konzignációból beszerzett egy aranytakaró gyűrűt, biztos, ami biztos, bár sejtette, Horváthné szívét az effajta külsőségek már nem lágyítják tovább. Tudomásul veszi, majd mehetnek tovább megnézni a Vencel teret.

Nem akármilyen nyár volt az. A hőség már reggel nyolckor végigömlött a bádogtetőkön, és a nők hátához tapasztotta a kartonruhát. Kóbor kutyaként lihegtek az utcák az átlátszó teher alatt, a folyó felől erjedt hullámok hűsítették a felizzó, elevenné váló szobrokat. Verejtékben úszva tapadtak egymáshoz a kövek. Olvadtt, ragyogott minden. Nem járt a mentő, és a hullaházakba se érkeztek új lakók. Aki meghalt, az is úgy szivárgott el, ahogy a betonra kilötytett mosogatóvíz.

Mámterááád, mámteráááád, zúgott Talpó György fülébe az Ikarusz kifulladás motorja. A második napon a fasizmus áldozatainak emlékműve után végre népszerű fürdőhely következett. A kempingtől szinte karnyújtásnyira hömpölygött az Elba. Lentebb sűrű erdő, eldugott nyaralók kivillanó piros tetőkkel. Másnap reggel, kezében a Zenittel, Talpó

a sűrű fák felé indult el, nem szerette a fürdőzők zsvajját. Horváthné az árnyékban hagyta, fehér, elomló teste vakítóan verte vissza a fényt. Több kerítést mászott át, több villa mellett ment el, mire újra kikeveredett a folyóhoz. Nagy tábla figyelmeztette: ne menjen tovább. Talpó nem törődött vele, nem is nagyon értette. Már rég az ösztöne vezette. A hatalmas ház mögötti partszakaszon két nő tollaslabdázott unottan, egy férfi épp akkor úszott ki a partra. Ismerősnek tűntek a körvonalai. Talpó önkéntelenül nyomta meg a Zenit exponáló gombját. Amit se a Károly hídon, se az Orloj előtt nem tett meg, még a szatyrából se vette elő. Száraz kattánás. Kiabálás. Rémület. Szinte a strandig üldözték, de ő volt a gyorsabb. Elvegyült a tömegben.

Azóta nem állt szóba a trafikosnéval.

Az első dolga volt otthon kinagyíttatni a felvételt és bekereteztetve az ágya fölé szögelni. Mások egy életet gürcölnek egyetlen ilyen pillanatra.

A többi már magától alakult. Úgy nőttek egymásra a hónapok, majd az évek, mint a gaz. A gyűrű ma is ott hever egy mustárospohárban a kredenc tetején. A bútorok nagy részét eladta, a közkölségre csak a vállát rándítja. Minek az neki, már szemete sincs. Húst is csak a saját csontján lát. És nem fogad látogatókat. Legfeljebb a Béke téri cigánykurvák fordulnak meg néha itt, melegednek, visítoznak, de azok se várják meg a pirkadatot. Nem is bírnák tovább, mindig az az érzésük, hogy valaki más is lakik a lakattal, más is bámulja őket. Csurdé feneküket, lábuk közét. Egyszer a bolgár is eljött a mankójára támaszkodva. Hosszan nézte a képet, majd keresztet vetett. Köpni csak a kapualjban mert. Ott is maradt, ezüstösen ragyog a kövezeten, mint egy kilapított érme. Sokan rebesgetik, hogy a változás szele fúj, valami furcsa, izgága kór rágja még a higgadtabbak seggét is. Egyedül Talpó tűnik nyugodtnak, amilyenek egy olyan ember tűnhet, aki már látta a világ egyedüli mozgatóját, és nem ijedt meg tőle. Igazából már semmitől sem fél. Jó időben volt jó helyen. És ez néha pont elég.

Pániapani vimzsák ruzsiszááád.

Apokrif, 2013/2.